

יו"ל לקראת מבחן "דרשו"
על הדף היומי, שיתקיים
אי"ה ביום שישי ח' בכסלו.

סיכום הדף

סיכומי גפ"ת בהירים על סדר הדף

נזיר נו – סוטה כ

- לפניך סיכום שמטרתו **לסדר** את עיקרי הדברים העולים מן הגמרא; - חילוקי ופרטי הדינים.
- חילוקי הטעמים.
- דינים טעמים והלכות העולים מן התוס'.
- בכל מקום שנסמן כזה « מופיעה ההלכה.
- דברי התוס' שאין עליהם חולק שולבו בדברי הגמ' ללא ציון.

לע"נ סבתי מרת חנה ע"ה בת הגה"צ ר' שלום לופס ז"ל

נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

כל הזכויות שמורות
להערות והארות, תרומות והנצחות:
יוסף אוחנה
ברזיל 101 ירושלים
054-8416200

פקס: 1532-6521811
דוא"ל: 6521811@okmail.co.il

נז

- נזיר שביום א' לנזירותו אירע לו ספק טומאת מת ואירע לו ספק טומאת צרעת; באכילת קדשים – מותר לאחר ס' יום, דמגלח לאחר ל' לימי גמרו ומגלח לאחר ס' לימי ספרו ומביא קרבנות לצרעתו (ומתנה עליהם), דמחוסר כפרה שטומאה יוצאה מגופו אסור בקדשים.
 - ביין ובטומאה – מותר לאחר ק"כ, דמגלח לאחר צ' לנזירות טומאה ומגלח לאחר ק"כ לנזירות טהרה.
 - לפי' א' בתוס' – טובל בל' לאחר הגילוח כדין מצורע, וכיון דמיחזי כטבילת נזיר טמא (דמסופק בנזיר טמא) יביא קרבן נזיר טמא בל"א, ונמצא אוכל בקדשים בס"א ומותר ביין ובטומאה בקב"א.
 - לפי' ב' בתוס' – יביא קרבן נזיר טמא בל', ונמצא אוכל בקדשים בס' ומותר ביין ובטומאה בקב"א.
 - תוס': ב' תגלחות ראשונות עושה ביום ל' משא"כ אחרונות דמגלח בל"א;
 - דמשום אכילת קדשים הקילו בב' ראשונות, דמדאורייתא מגלח בל'; לרב מתנא כי מקצת היום ככולו, ולבר פדא כי נזירות הוי בכ"ט יום.
 - ומשום דבב' ראשונות הוא בספק מצורע ומצורע א"צ ל'.
 - בנזירות בת שנה: באכילת קדשים – מותר לאחר ב' שנים, כדלעיל.
 - ביין ובטומאה – למתניתין – מותר לאחר ד' שנים, כדלעיל.
 - לרב חסדא – מותר לאחר ג' שנים ול' יום, דתגלחת שלישית יעשה לאחר ל' ממ"ב, אם הוא נזיר טמא סגי בז' ימים ואם הוא טהור סגי בל' דימי גמרו עולין לו אלא שצריך ל' לגידול פרע.
 - חייב על ביאת מקדש; לר"א – בכל טומאה שהנזיר מגלח עליה, ומה שלא מגלח עליה פטור.
 - לר"מ – חייב אפי' במה שלא מגלח, וכגון שרץ דכתי' בהדיא בקרא דביאת מקדש.
 - דבר שנאמר בשם ג', ששלישי שמע משני ושני מראשון – סגי לאומרו בשם הראשון והאחרון בלבד.

נז

- נזיר מגלח על עצם כשעורה – מהלכה. ור"ע לומד בק"ו שיגלח על אוהל רביעית דם (תוס').
- אדם נטמא באוהל רביעית דם – נפשט שהוא מקרא ד"על כל נפשות מת". ולא אמרינן דקרא לחצי לוג שהוא שיעור ב' נפשות והלכה לרביעית.

פרק שמיני – שני נזירים

- עומד מרחוק – ואומר לב' נזירים שראה שנזרקה טומאה וא' מכם נטמא – הוי ספק טומאה ברה"י ויגלחו ויביאו בשותפות קרבנות טומאה וטהרה וסופרין ל' ויגלחו ויביאו בשותפות קרבן טהרה.
- עומד ביניהם – הוי ספק טומאה ברה"ר וספקין טהור.
- תוס': ספק טומאה ברה"י – ילפי' מסוטה דטמא, ואפי' לשרוף עליו תרומה. והכא לא יביאו שניהם קרבן טומאה דא"א לטמא שניהם, משא"כ סוטה שאפשר שהיא ודאי טמאה.
- ספק טומאה ברה"ר – טהור, דמוקינן אחזקתיה. ולא מסוטה גמרינן לה.
- הא דנזיר מגלח בספק טומאה, למ"ד הקפת כל הראש שמה הקפה מיירי בנזיר קטן או באשה.
- המקיף את הקטן; לרב הונא – חייב, מדכתי' "לא תקיפו" « וכן הלכה, וצ"ע במקיף אשה (תוס').
- לרב אדא – פטור, דפשטיה דקרא מיירי בניקף דכתי' "פאת ראשכם", וס"ל דאיתקש מקיף לניקף שחייב המקיף רק בניקף בר חיובא.
- תוס': ומודה רב הונא במקיף עכו"ם דאינו חייב, ד"פאת ראשכם" קאי אישראל ולא עכו"ם.
- ומודה רב אדא דלא מקשינן ניקף למקיף ולהתיר להיות ניקף מעכו"ם, דעיקר חיובא דקרא אניקף.
- אשה שהקיפה; לרב הונא – פטורה, דכתי' "לא תקיפו..." לא תשחית" כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה.
- לרב אדא – חייבת. ומ"מ אשה שהקיפה פטורה מהיקשא דהשחתה, דפשטיה דקרא מיירי בניקף (תוס').

נה

- "ראשו" דמצורע; לתנא א': לגמ' הכא - דעשה דוחה ל"ת בכ"מ, דדחי לאו דהקפת הראש, דמסברא אית ליה דהקפת כל הראש שמה הקפה.
- לגמ' ביבמות - לומר שהקפת כל הראש שמה הקפה. ועשה דוחה ל"ת בכ"מ יליף מדסמין "לא תלבש שעטנז" ל"גדילים תעשה לך" דמותר שעטנז בציצית. תוס'.
- לתנא ב': לנזיר מצורע, דעשה דוחה לאו ועשה דנזיר. ועשה דוחה ל"ת יליף מגדילים.
- לגמ' הכא, תנא א' יליף מגדילים דציצית שהיא מצמר ופשתים פוטר (בגד) בין במינן בין שלא במינן, משא"כ ציצית משאר מינין שפוטרת רק בגד מאותו מין דכתי' "ציצית הכנף" מין כנף.
- לכו"ע: "ראשו" - מקרא מלא דיבר הכתוב בין במצורע בין במצורע נזיר. ולא ילפי' לכהן או לכ"מ דעשה דוחה לאו (לא יעבור) ועשה (גדל פרע), דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה.
- "זקנו" - מקרא מלא דיבר הכתוב בין במצורע בין במצורע כהן. ולא ילפי' לנזיר או לכ"מ דעשה דוחה לאו (פאת זקנם לא יגלחו) ועשה (קרושים יהיו), דמה לכהן שאינו שוה בכל.
- תוס': ולא ילפי' לכ"מ מנזיר וכהן ביחד במה הצד, דמה לעשה דמצורע דאיכא שלום בית.
- איסור השחתת זקן - סבירא לן כמ"ד דהוי בתער בלבד, דכתי' בכהן "פאת זקנם לא יגלחו" וכתי' בישראל "לא תשחית פאת זקנך" דבעי' (בכהן ובישראל) גילוח שיש בו השחתה.
- איסור גילוח דנזיר - סבירא לן כמ"ד דחייב בכל מעבירין. נמצא דילפי' לתגלחת מצורע שהיא בתער מ"זקנו" ולא מ"ראשו".

נו

- גילוח בית השחי והערוה - בתער - לתנא א' - לוקה מדאורייתא משום "לא ילבש".
- לתנא ב' - לוקה מדברי סופרים (ורבנן).
- במספרים - לרב - מותר. ואפשר דלגירסת ר' יוסף טוב עלם אסור (תוס').
- לר' יוחנן - אסור לכל הפחות מדרבנן (תוס').
- גילוח שאר איברים - לגי' שלנו - מותר.
- לגי' בה"ג - אסור בתער.
- לא ילבש; לתנא א' - שלא יעביר שער בית השחי ובית הערוה.
- לתנא ב' - שלא ילבש איש שמלה וישב בין הנשים (וכן באשה), דכתי' בסיפא דקרא תועבה.
- לראב"י - שלא יתקן איש בתיקוני אישה. ו"לא יהיה כלי גבר על אשה" היינו שלא תצא בכלי זיין למלחמה.
- שער בית השחי והערוה: א. לרב נחמן - נזיר מותר לגלחו, דלא חשיב נזיר ותיקון כיון שמגלח כל ראשו.
- להלכה - אסור.
- ב. אסור לחכך כדי להשירו.
- ג. לחכך בבגדו מותר.
- ד. לחכך בתפילה בבגדו, י"א שאסור.
- «להלכה מותר».
- ב' נזירים דלעיל שהיו בספק ומת א' מהם;
- לר' יהושע - יבקש אחד מן השוק שידור כנגדו נזיר ויביאו קרבנות בשותפות. וחזר בו והודה לבן זומא, ואמר את דבריו רק לחדד את התלמידים.
- לבן זומא - מביא קרבנותיו לבדו ומתנה. ולא איכפת לן שאם הוא טהור נמצא שהביא קרבנותיו לחצאין, שבגילוח ראשון מביא עולת כהמה ובשני מביא חטאת ושלמים.

ס

- נזיר שביום א' לנזירותו אירע לו ספק טומאת מת ואירע לו ספק טומאת צרעת;
א. מגלח ד' תגלחות; ראשונה לספק ימי גמרו, שניה לספק ימי ספרו, שלישית לספק נזיר טמא, רביעית לנזיר טהור.
ב. ומחכה ל' יום בין תגלחת לתגלחת, כי רק מצורע ודאי דוחה איסור תגלחת נזיר.
ג. ומביא קרבנות כדלקמן ומתנה עליהם מספק.
• תגלחת ראשונה – מביא ציפורים לספק מוחלט, ואם אינו מוחלט הרי מביאן בחוץ ואינן חולין בעזרה.
ומביא חטאת העוף לספק נזיר טמא, ואם אינו טמא הרי אזלא לקבורה.
ומביא עולת בהמה לספק נזיר טהור, ואם אינו טהור הרי היא נדבה.
תוס': ושמא מספק א"צ להביא עולת העוף, דגילח על אחת משלושתן יצא.
תגלחת שניה – מביא חטאת העוף לספק ימי ספרו. ובשניה לא שייך להסתפק בנזיר טמא.
ומביא עולת בהמה לספק נזיר טהור.
תגלחת שלישית – מביא חטאת העוף לספק נזיר טמא.
ומביא עולת בהמה לספק נזיר טהור.
תגלחת רביעית – מביא ג' בהמות, עולה חטאת ושלמים. ועולה הוי ספק נדבה, דשמא יצא כבר.
• אשם לספק נזיר טמא; לר"ש – יביא מתנה בשלמים.
לרבנן – לא יביא, שאם יתנה בשלמים נמצא ממעט זמן אכילתן.
• בעי' ד' תגלחות ואין תגלחת אחת עולה לכאן ולכאן;
נזיר טהור וימי חלוטו – דתגלחת נזיר הוי להעביר, ומצורע חלוט מגלח לגדל ע"מ לגלח שנית.
נזיר טהור וימי ספרו – דתגלחת נזיר הוי לאחר זריקת דמים, ומצורע מגלח לפני זריקת דמים.
נזיר טמא וצרעת – דתגלחת נזיר טמא הוי לאחר ביאת מים (טבילה), משא"כ מצורע שצריך לטבול לאחר הגילוח.
• טמא ספק ומוחלט ודאי – באכילת קדשים – מותר בח' דמגלח בא' ובח'.
ביין ובטומאה – מותר לאחר ס"ז (בס"ח).
מוחלט ספק וטמא ודאי – באכילת קדשים – מותר לאחר ל"ז (בכ"ח), דמגלח בז' כיון שאינו ודאי מוחלט.
ביין ובטומאה – מותר לאחר ע"ד (בע"ה), דמגלח לאחר ז' לטומאה ועוד ל' לטהרה.
טמא ודאי ומוחלט ודאי – באכילת קדשים – מותר בח', דמגלח בא' ובח'.
ביין ובטומאה – מותר לאחר מ"ד (במ"ה), דמגלח לאחר ז' לטומאה ועוד ל' לטהרה.

סא

- נפשט שתגלחת נזיר טמא אינה משום העברת שער דתיסגי בנשא (סו) ובמספרים, אלא היא משום מצוה ובעי' תער, דילפי' נזיר טמא מנזיר טהור. תוס': וי"מ דנפשט מדכלל ד' תגלחיות ביחד, דכולם בתער, ואפי' שלישית שהיא לספק נזיר טמא.
וי"מ דנפשט מדבעי' תגלחת שלישית. ואע"ג שיש להסתפק בנזיר טהור, מ"מ א"צ גילוח דעדיין אסור ביין.

פרק תשיעי – הכותים אין להם

- עבר – האדון מוחה על נזירותו. ויש לו נזירות אפי' שכתוב "לאסור איסר על נפשו" ועבר אין נפשו קנויה לו, מיתורא ד"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם".
אשה – אין הבעל מוחה על נזירותה.

- כותים אינן בקרבן נזיר - דבקרא ד"איש איש" דמרבינן מיניה עכו"ם שנודרין נדבות כתי' בסיפא "לעולה" פרט לנזירות עכו"ם.
- ואינן באיסורי נזיר כלל - דכתי' "בני ישראל" ולא עכו"ם. ואע"ג דאימעטו לגמרי מנזירות, מ"מ בעי' "לעולה" שעכו"ם לא יביא קרבן לנזיר ישראל (תוס').
- עכו"ם: א. אינו בערכין, דכתי' בהו "בני ישראל". ו"א דאין מעריכין, אבל נערכין מדכתי' "איש".
ו"א דאין נערכין, אבל מעריכין מסברא מקרא דנודרין נדבות כישראל (תוס').

ב. אינו מזהר על כיבוד אב.

ג. אין לו טהרה, דכתי' "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא".

ד. אין לו טומאה, מיתורא ד"איש אשר יטמא" ולא יתחטא" הוקש טומאה לטהרה.

ה. אינו בירושת עבדים, דאין להם קנין בגוף העבד דדרשינן אתם קונין מהם ולא הם קונין מכם ולא הם קונין זה את זה.

ומ"מ ישנו בירושת אביו, דכתי' "כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר".

• תוס': לא אמרינן דהוקשה טומאה לטהרה מקרא ד"והזה הטהור על הטמא";

משום דביומא מוקמינן לה למתכוין להזות על האדם והזה על הבהמה.

ומשום ד"והזה" לא מייירי בטהרה דחיטוי אלא בטהור גמור וקרא דמעטינן מיניה עכו"ם מטהרה היינו מטהרת חיטוי.

סב

- "איש כי יפליא" דערכין; ו"א לאיתויי מופלא הסמוך לאיש.

ו"א דמופלא הסמוך לאיש דרבנן, אלא לאיתויי מופלא הסמוך לאיש דעכו"ם.

דמופלא הסמוך לאיש דישראל ממעטינן מכל דליתיה בכל יחל ליתיה

בהפלאה, משא"כ עכו"ם שלא שייך למעטו (תוס').

ו"א דעכו"ם אינן מעריכין אלא נערכין (ואפי' בן חורש), אלא למעוטי עכו"ם

שאינו יודע להפלות דאין נדרו נדר. דאם אינו ענין לערכין תנהו ענין

לנדרים (תוס').

- "כי יפליא" דנזירות; ו"א לידים שאין מוכיחות, לר"ת - למעוטי, דלא הוי ידים.

לריב"א - לריבויי, דהוי ידים, דכתי' ב"פ "כי יפליא".

ו"א (ר"ט) לומר דבעי' נזירות מפורשת, שיהיה מבורר בשעת הנדר.

ו"א (ריא) להיתר נדרים ע"י חרטה וכדו', דכתי' ב"פ "כי יפליא" לאיסור ולהיתר.

- עבד שנדר - לא חל הנדר כלל, דכתי' בשבועות "להרע או להטיב" מה הטבה רשות אף הרעה רשות, ועבד אינו יכול להכחיש כוחו לרבו, וילפי' נדרים משבועות.

עבד שנזר - חל, דנזירות חלה אפי' על דבר שאין הרשות בידו כגון שנשבע לשתות. והאדון יכול למחות, דכתי' "לאסור איסור על נפשו" במי שנפשו קנויה לו.

עבד שהעריך - חל וא"א למחות, דהאדון אינו מפסיד מזה, דישלם להקדש לאחר שישתחרר.

- מחה בעבדו שנזר אינו מופר לגמרי; שכשיצא לחירות ישלם נזירותו, וכן אם מחה ונתרצה לא יוכל למחות שוב ובעי' היתר חכם. משא"כ בהפר לאשתו שמופר לעולם.

- עבד שנזר וברח; לר' מאיר - לא ישתה יין.

לר' יוסי - ישתה.

או דמייירי בנתייאס האדון (והיינו הפקר), ופליגי אי מפקיר עבדו יצא לחירות או לא.

או דמייירי בלא נתייאס, ופליגי האם ניחא לאדון שלא ישתה כדי שיצטער וישוב אליו, או שרוצה שישתה כדי שיהיה בעל כוח וראוי למלאכה כשיושב.

סג

- טומאת התהום – כל שאין מכירה אחד בסוף העולם, וכגון שנמצא טמון בתבן או בצרורות.
- טומאה ידועה – שמכירה אפי' אחד בסוף העולם, וכגון שנמצא טמון בימים ובאפילה ובנקיקי הסלעים (ראינו מכוסה).
- בטומאת התהום איכא הלמ"מ שטהור. ¹ ודוקא בטומאת מת, ² ודוקא לאדם שלא היה בחזקת טומאת מת, ³ ודוקא בעושה פסח או בנזיר שלא נודע לו עד שסיים נזירותו, לרבנן – דהיינו לאחר שנזרק א' מן הדמים.
- לר"א – לאחר שגילח, דתגלחת מעכבת.
- תוס': בפסחים אמרין דטומאת התהום מרצה אפי' שנודע לו קודם הזריקה, דמיירי בעושה פסח; לר"א – דכיון שנשחט הרי הדם עומד ליזרק כזורק דמי, משא"כ תגלחת דהוי מצווה בפ"ע.
- לר"ב – מרצה היינו ע"י ריצוי ציץ ואפי' קודם זריקה, משא"כ תגלחת דלא שייך בה ריצוי ציץ.
- נטמא תוך מלאת ונודע לו לאחר מלאת קודם הגילוח;
- לרבנן – סותר ל', דס"ל דאף אם נטמא לאחר מלאת סותר ל' מדרבנן.
- לר"א – נפשט שסותר ז', דאזלינן בתר זמן הידיעה, וס"ל דבנטמא לאחר מלאת סותר ז'.
- עבר בדרך ואח"כ מצא מת מוטל לרחבה של דרך – לתרומה – טמא (ואפי' בטומאת התהום).
- וה"מ כמת שתפס כל רחבה, אבל כשיש לו מקום לעבור טהור, דהוי ספק טומאה ברה"ר.
- וה"מ כמת שלם, אבל במשובר ומפורק טהור, דשמא עבר בין פרקיו.
- ומשובר טהור, אא"כ נמצא בקבר, שהקבר מצרפו לטמא אף כנגד הריקן.
- ואא"כ היה טעון משא או שהיה רכוב, דודאי האהיל ונטמא.

סד

- ספק טומאה צפה, וכגון שצפה על המים וספק אם נגע בה אדם – טהור. וה"ה באדם צף וטומאה קבועה.
- לר"ק – דכתי' "בכל השרץ השורץ" בכ"מ וכת' "על הארץ", דודאי מגעו מטמא בכ"מ וספק מטמא רק על הארץ ולא כשצף, בין צף במים שבכלי ובין במים שע"ג קרקע.
- לר"ש – דכתי' בשרץ "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור", וטהור רק בצף במים שע"ג קרקע דומיא דמעין ובור.
- טומאה צפה; **א.** טהור רק בספק מגע, ואפי' מגע מת וזב דהוי דומיא דשרץ (תוס'), אבל בספק האהיל או הסיט או דרס טמא.
- **ב.** טהור רק בצף לבד, אבל אם אדם מחזיק בשרץ וגוררו על המים טמא.
- **ג.** תוס' מסתפק בטומאה שזרקה באויר, האם הוי כטומאה צפה או לא.
- ספקות: **א.** טומאה בכלי והכלי צף ע"ג מים, האם חשיב טומאה צפה או לא. את"ל דטמא (וכן בכולם); **ב.** מת ע"ג שרץ, האם הוי כטומאה בכלי דזה טומאת ז' וזה טומאת ערב, א"ד טומאה סמיכתא היא וחשיב צפה.
- **ג.** שרץ ע"ג נבילה, האם הוי כטומאה בכלי דזה בכעדרה וזה בכזית.
- **ד.** שרץ ע"ג שרץ, האם הוי כטומאה בכלי כיון דמפסקי מהדדי.
- **ה.** שרץ ע"ג נבילה שנימוחה, האם הוי כמונח על אוכלין, א"ד הוי כצף על משקין וטהור.
- **ו.** שרץ ע"ג שכבת זרע, האם הוי כמונח על אוכלין כיון דמתערק מגופיה.
- **ז.** שרץ ע"ג מי חטאת, האם הוי כמונח ע"ג אוכלין. וה"ה למונח ע"ג סתם אפר (תוס').
- מחוסר הערב שמש לא הוי חיסרון, דשמשא ממילא ערבא.
- וכגון נזיר שביום השביעי לטומאתו טבל וגילח והלך בקבר התהום – טהור, ולא חשיב בחזקת טמא.
- ובגון יולדת שחזרה וילדה לאחר מלאת (יום פ"א) – תביא ב' קרבנות, דחשיב שיצאה לשעה שראויה להביא קרבן, ומיירי אפי' בלא טבלה (ובכירה לטבול) ובלא העריב שמשא.

סה

- מצא מת בתחילה - שלא נודע שקבור שם - נוטלו ואת תפוסתו (כדלקמן), דלאקראי נקבר שם. מצא מת ידוע - שידוע שנקבר לשם קבורה - לא נוטלו, דקנה מקומו.
- מצא ג' מתים - אם יש בין זה לזה מד' ועד ח' אמות - הוי שכונת קברות ואסור ליטלן ובדרך מהם ולהלן כ' אמה, כדי אורך ב' מערות וכדי אורך חצר שהיא ו' אמות;
- י"א דהוי לר"ש דמערה היתה ח', ורגילות שאחת המערות היא לנפלים וסגי בו'.
- וי"א דהוי לרבנן דמערה היתה ו', ומערה א' בודק היטב באלכסון ובעי' ח'.
- ג' דשכונת קברות, לר"ת-ב' מתים לרוחב המערה שהוא ד', אמה לכרך ואמה ביניהם, ועוד מת לאורך. לרשב"ם - איכא ג' מתים ברוחב המערה.
- אין תפוסה ושכונת קברות:
- א. בנמצא הרוג, דמת שחסר אין לו תפוסה ושכונה. ושמא הוי מהל"מ (תוס').
- ב. בעכו"ם, וכגון י' שנמצא יושב ² או שראשו מונח בין ירכותיו ³ או שמצא ב' שראשו של כ"א בצד מרגלותיו של שני, דישראל אין קוברין בענין זה.
- ג. במצא א' ידוע וב' בתחילה או להיפך (וי"ג שיש להם תפוסה), לרשב"ם - הוי הל"מ.
- לר"י - דכיון שאינן בענין אחד אין תולין שנקברו לשם קבורה.
- מקור דין תפוסה - מדכתי' "ונשאתני ממצרים" ממצרים טול עמי.
- שיעור תפוסה - לר"י בן נורי - נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה ג' אצבעות, דעד שם יורד מוהל המת.
- לר"א בר' צדוק - נוטל רק את ודאי המת וספיקו, וא"צ לחפור בבתולה.
- עילא מצאו וטיהרו את א"י;
- א. שאם מצא מת ופינהו ומצא מת ופינהו ומצא שלישי - י"א שמפנהו. ויש חולקים.
- ב. שאם בדק כ' אמה משכונת קברות ולא מצא - א"צ לבדוק יותר; י"א דא"צ לבדוק לשאר רוחות.
- וי"א דא"צ לחפור לעומק.
- ב' טהורים שספק איזה מהם נעשה מצורע - טהורים, דמוקמינן להו אחזקת טהרה.
- ב' טמאים שספק איזה מהם נטהר מצרעתו - טמאים, דמוקמינן להו אחזקת טומאה.
- ספק אם בהרת קדמה לשער לבן וטמא או ששער לבן קדם לבהרת וטהור;
- לתנא קמא - טמא מספק, דמיירי שמוחזק בטומאה מחמת נגע אחר (תוס' בכתובות עה:).
- לר' יהושע - ודאי טהור, דכתי' "לטהרו או לטמאו" פתח הכתוב בטהרה תחילה.
- בראיה ראשונה ושניה של זב - דהיינו עד שלא נזקק לזיבה - ראה מחמת אונסו לא הוי ראייה, וכגון; ¹ממאכל, ²משתה, ³משא, ⁴קפיצה, ⁵חולי, ⁶מראה, ⁷זהרהור. ובדקין אותו בשבעה אלו.

פו

- נזקק לזיבה; א. אונסו טמא, לרבנן - בראיה ג' ולקרבן, דכתי' "וזהב" לראיה ראשונה, "את זובו" לשניה, "לזכר ולנקבה" דראיה ג' (ואילך) הוקשה לנקבה דמטמאה באונס.
- לר"ש - בראיה ד' ולסתור, דרדיש "את", נמצא שראיה ד' הוקשה לנקבה.
- ב. ספיקו טמא, וכגון שמצא ש"ז וגם זיבה ומסתפק אם באו ביחד וסותר יום אחד או שבאו בנפרד וסותר ז' ימים.
- ג. שכבת זרעו מטמא במשא, וכמ"ד דמטמא אפי' בלא צחצוחי זיבה, כדלקמן.
- ראה קרי ואח"כ ראה זיבה - כל מעת לעת מהקרי לא הוי זיבה, דכתי' "וזהה לפנות ערב ירחץ במים".
- ראה קרי ונתגייר וראה זיבה - מטמא מיד בזיבה, דקרי פוטר מקרא דלעיל ולא מטעם חולשה.
- משא שכבת זרע של זב; לר' אליעזר - אינו מטמא.
- לר' יהושע - מטמא, דא"א לה בלא צחצוחי זיבה.
- לתנא קמא - מטמא מעת לעת מראית זיבה, דכתי' "לפנות ערב ירחץ במים".
- לר' יוסי - מטמא ביום של ראיית זיבה, דכך משמע מדכתי' "מקרה לילה".
- למתני' דכלים - מטמא, ואפי' בלא צחצוחי זיבה (תוס').

- שמואל, לר' נהוראי – היה נזיר, דכתי' "ומורה לא יעלה על ראשו" וילפי' משמשון דכתי' ביה "ומורה".
- לר' יוסי – לא היה נזיר, דאין מורה אלא מורא של בשר ודם.
- מברך ועונה אמן; לר' יוסי – העונה אמן עדיף, וכמו במלחמה שהנצחון נקרא ע"ש הפרשין הגומריין.
- לתנא אחר – המברך עדיף, וממהרין לתת לו שכר תחילה.

סליקא לה מסכת נזיר

סוטה

פרק ראשון – המקנא

ב

- תנא נדרים אחרי כתובות – משום פרק המדיר שבכתובות.
- תנא נזיר אחרי נדרים – דנזירות באה ע"י נדר. ותנא נזיר בנשים, דהרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו.
- תנא סוטה אחרי נזיר – דהרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו.
- זיווג ראשון – נקבע מ' יום קודם יצירת הולד, דהיינו יצירת הזכר (תוס').
- זיווג שני – נקבע לפי מעשיו וקשה לזווגן כקריעת ים סוף לפי שאינה בת זוגו.
- אם היה רק קינוי וסתירה – עד שתשתה אסורה מספק לבעל ולבועל ולתרומה, דכתי' ג"פ "ונטמאה".
- יש ע"א שנטמאה בסתירה – אסורה לעולם ואינה שותה, דכתי' "ועד אין בה" וכ"מ שנאמר עד היינו ב' אבל א' יש דכתי' "לא יקום עד אחד באיש", וכתי' "והיא לא נתפשה" משמע שנאמן מדמהדר בתר אונס ורצון.
- קינוי וסתירה; לר' יהושע – ע"פ שנים, משום דכתי' "ועד אין בה" (בטומאה) בה ולא בקינוי ולא בסתירה.
- ומשום דאם היה נאמן ע"פ עצמו הרי אין לדבר סוף, דכשכועס עליה יאמר שקינא או שנסתרה.
- לר' אליעזר – קינוי ע"פ שנים וסתירה ע"פ ע"א או ע"פ עצמו, דדרשינן "בה" ולא בקינוי, משא"כ סתירה דהוי אתחלתא דטומאה דמהני בה ע"א.
- לר' יוסי בר"י – קינוי ע"פ ע"א או ע"פ עצמו וסתירה ע"פ שנים, דדרשינן "בה" ולא בסתירה, משא"כ קינוי דהוקש לטומאה. והא דסתירה הוקשה לטומאה, הוי לשיעור סתירה בכדי טומאה (הערה).
- בזה"ז לא יאמר אדם לאשתו אל תסתרי עם פלוני, דשמא הלכה כר' יוסי בר"י ותסתר ותאסר לעולם, דליכא מי סוטה לבודקה.
- תוס': לא יקנא לה מתוך שחוק או קלות ראש או גאות אלא מתוך דבר של אימה, ואם קינא מעכב, דכ"מ שנאמר "תורה" מעכב (ירושלמי).

ג

- לשון קינוי; לר' ל – שמטיל קנאה (כעס) בינה לבין אחרים, כמ"ד דמקנא ע"פ עדים, והיא כועסת עליו על שחושדה.
- לאכיי – שמטיל קנאה בינו לבינה, כמ"ד דמקנא ע"פ עדים, והיא כועסת עליו על שחושדה.
- לרנב"י – הוי לשון התראה כדכתי' "ויקנא ה' לארצו". והיינו למ"ד מותר לקנאות.
- קינוי; למתניתין – אסור לקנאות, דקתני במתני' "המקנא לאשתו" (מיתר) דיעבד אין לכתחילה לא.
- לר' עקיבא – חובה, לבבלי – דכתי' קינוי ב"פ, א' להתיר קינוי אע"ג דכתי' "לא תשנא" וא' לחובה.
- לירושלמי – דס"ל כב"ש דמגשר רק במצא בה ערות דבר (תוס').
- לר' ישמעאל – רשות, לבבלי – דקינאי בתרא נכתב אידי דבעי למכתב "והיא לא נטמאה", דכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה.
- לירושלמי – דס"ל כב"ה דאפי' הקדיחה תבשילו יכול לגרשה וא"צ לקנא (תוס').

- "לֵה יִטְמָא"; לר' עקיבא – חובה, ד"לֵה" היינו בשלימותה ואינו מטמא לאיבריה (מן החי), ו"יטמא" לחובה. לר' ישמעאל – רשות, דאידי רכתב "לֵה" (כ"ע) כתב "יטמא".
- אחד מן האומות וכנענית – מותר לקנות את בנם לעבד, אע"ג דכתי' ב' אומות "לא תחיה כל נשמה", דכתי' "וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו" ותושב היינו שבא ממקו"א להתיישב כאן.
- אחת מן האומות וכנעני – אסור, דכתי' "אשר הולידו בארצכם" ולא מן הנולדים לבני ארצכם במקו"א.
- "לעולם בהם תעבדו"; לר' עקיבא – חובה, ואסור לשחרר עבדו, דהאי קרא מיותר דכבר כתי' "מהם תקנו" וכדלעיל.
- לר' ישמעאל – רשות, והאי קרא כתי' אידי דכתי' "ובאחיכם בני ישראל לא תרדה בו".
- זינתה בע"א – לא נאמן, דילפי' דבעי' ב' בדבר שבערוה מגז"ש "דבר" "דבר" מממון. זינתה בע"א לאחר קינוי וסתירה – נאמן, דאיכא רגלים לדבר, וילפי' לה מ"עד ואין בה";
- לאכ"י – מיירי כשהבעל מכחיש, דבלא מכחיש ע"א נאמן תמיד (אפי' בזינתה בלא קינוי וסתירה).
- לרבא – מסתמא הבעל שותק שהרי קינא, וס"ל דבזינתה בע"א לא נאמן אפי' שהבעל אינו מכחיש.
- קינוי וסתירה – בעי' ב'. ולא ילפי' בק"ו מטומאה דסגי בע"א, דדרשי' "בה" ולא בקינוי ולא בסתירה, וחוזר להיות ככל דבר שבערוה.

ד

- שיעור סתירה הוא כדי העראה. וא"צ גם כדי ריצויה, דאיכא למימר דקודם הסתירה נתרצית לו. שיעור העראה; לר' ישמעאל – כדי הקפת דקל ברגל.
- לר' אליעזר – כדי חזרת דקל ברוח. וספק אם צריך גם לנוח מניעונו. והיינו כדי מזיגת הכוס.
- לר' יהושע – כדי למוזג כוס (רביעית) ולשתותו.
- לבן עזאי – כדי לצלות ביצה. והיינו כדי לשתות כוס.
- לר' עקיבא – כדי לצלות ביצה ולגומעה. והיינו כדי לגמוע ג' ביצים.
- לר"א בן ירמיה – כדי לקשור גרדי נימא. וספק אם ב' ראשי הנימא רחוקים או קרובים.
- לחנני בן פנחס – כדי שתושיט ידה ליטול קיסם מבין שיניה. וספק אם הקיסם מהודק או לא.
- לפלימו – כדי שתושיט ידה לסל ליטול ככר. ספקות (הצר של יותר זמן): האם הככר אינו מהודק, האם הסל ישן, האם הלחם קר, האם הוא של שעורין, האם הוא קשה.
- כל תנא שיעור ע"פ ביאת עצמו. ואע"ג דבן עזאי לא היה נשוי; אַן שנשא וגירש.
- אַן ששמע מרבן.
- אַן ש"סוד ה' ליראיו".
- תוס': וכל השיעורין האלו הם לאחר שיעור התרת סינר (ירושלמי).
- "כי בעד אשה זונה עד ככר לחם"; לרב עזריא – האוכל לחם בלא נט"י כאילו בא על זונה.
- לרבא – הבא על זונה לסוף מבקש ככר לחם.
- המזלזל בנט"י (שתמיד לא נוטל) נעקר מהעולם; לרש"י – חייב מיתה, דעבר על דברי חכמים.
- לתוס' – נעקר ע"י עניות, וקשה ממיתה.
- במים ראשונים – יגביה ידיו למעלה, שמא יצאו המים חוץ לפרק (ולא נטהו ע"י מים שניים) ויחזרו ויטמאו את הידים.
- במים אחרונים – ישפיל ידיו למטה, כדי שתדר הזוהמא של תבשיל שבידיו.
- "ואשת איש נפש יקרה תצוד"; לר' יוחנן – כל שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל באשת איש.
- לרבא – כל הבא על אשת איש, אפי' למד תורה, תצודנו לגיהנם.
- תוס': הבא על אשת איש נטרד מן העולם הבא, דכיון שאסרה על בעלה הרי הוא חמור כבא על אחותו והוליד ממנה ממזר. וא"כ עשה תשובה.
- וא"כ באו עליו יסורים.

- יש בו גסות הרוח; א. כאילו עובד עבודת כוכבים.
- ב. כאילו כפר בעיקר.
- ג. כאילו בא על כל העריות.
- ד. כאילו בנה במה.
- ה. "יד ליד לא ינקה"; לרב – אפי' הקנה (שיבח) לה' כאברהם, לא ינקה (מדין גיהנם).
- לר' שילא – אפי' קיבל תורה מיד ה' כמשה, לא ינקה.
- לר' יוחנן – אפי' נותן ליד העני צדקה בסתר, לא ינקה.

ה

- אזוהרה לגסי הרוח; לזעירי – דכתי' "שמעו והאזינו אל תגבהו".
- לרנב"י – דכתי' "ורם לבבך ושכחת" וכת' "השמר לך פן תשכח את ה' אלוֹקֶיךָ".
- יש בו גסות הרוח; א. לסוף מתמעט מחשיבותו.
- ב. ראוי לגדעו כאשירה, שצריך לשרש אחריו.
- ג. אין עפרו ננער בתחיית המתים.
- ד. שכינה מיללת (מקוננת) עליו.
- ה. אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם. וי"א דקאי אמספרי לשה"ר.
- ו. אפי' רוח קימעא עוכרתו, שפורענות קלה טורפתו ומאבדתו.
- ת"ח; לרבי – צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית מהגאווה, כדי שיוכל להוכיח את אנשי עירו.
- לרנב"י – אסור אפי' מעט, דכתי' "תועבת ה' כל גבה לב".
- אמר לה אל תדברי ונסתרה, או שאמר אל תסתרי ודיברה, או שאמר אל תדברי ודיברה – לא הוי קינוי וסתירה, ובעי' שיאמר אל תסתרי ונסתרה.
- מת בעלה קודם ששתתה – חולצת ולא מתייבמת;
- לרב יוסף – דכתי' "כי מצא בה ערות דבר... ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר";
- י"א דמיתורא ד"אחר" משמע לאפוקי יבם שאינו אחר דבא מכח נישואי ראשון. ומ"מ תחלוץ, דאילו איתיה לבעל היתה צריכה גט.
- וי"א דרחמנא ציוה לגרשה משום ערות דבר כדי שלא תסתור ביתה, וודאי שלא ציוה ליבמה בע"כ. ומ"מ אחר יכול לקחתה מרצונו.
- וי"א דהכתוב קרא לשני "אחר", שהראשון הוציא רשעה מביתו ושני הכניס, וודאי שלא ציוה ליבמה בע"כ. ומ"מ אם השני מת תתיבם, דאפשר שחזרה בו.
- לרבא – מק"ו, שאם נאסרה במותר לה (בעלה) כ"ש באסור לה (אחיו). ומ"מ אשת כהן שנאנסה ומת מתייבמת לאחיו החלל, דבישראל (וחלל) לא שייך שתאסר באונס ואפי' נאנסה תחתיו.
- תוס': ב"אחר" דקרא – אין היבם בכלל.
- בלשון תנאי ב"ד – היבם בכלל וכגון 'לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי'.
- תוס': סוטה ודאית ואיילונית שהכיר בה ואשת סריס – פטורות מיבם בלא חליצה מגזירת הכתוב, אע"ג דאילו איתיה לבעל היו צריכות ממנו גט.

ו

- תוס': אמרה טמאה אני לך פליגי אי אסורה בתרומה, ולאחר קינוי וסתירה לכו"ע אסורה דרגלים לדבר.
- זכות לסוטה; לרבי – תולה, אלא שמתנוונה (מכחשת) והולכת עד שמתה בציבוי בטן ונפול ירך.
- לרבנן – תולה, ומתה כרגיל, לרב ששת – ומתנוונה והולכת.
- לרב יוסף – אינה מתנוונה.
- לר"ש – לא תולה, דא"כ לא יפחדו מהמים להודות וכן יצא ש"ר על הטהורות ששתו.
- תוס': וחשש זה הוא אפי' שמתנוונה, משום דהניווך לא ניכר כשעומדת בעזרה.
- ומשום שלא יתלו את הניווך במים אלא בחולי אחר.

- מודה ר"ש שאם יש במדה"י עדים שנטמאה שאין המים בודקין, ולא יצא ש"ר וכו', דעדים במדה"י לא שכיחא. וה"ה בבא עליה בעלה בדרך, דלא שכיח (תוס').
- יש עדים במדה"י שנטמאה - אין המים בודקין, לרב ששת- דכת' "ועד (עדים) אין בה... והביא האישי".
לברייתא- מיתורא ד"וטהורה היא ונקתה".
תוס': וה"ה בע"א, דכ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים.
- יש לה זכות - לרבי ורבנן תולה מיתורא ד"וטהרה", ולר"ש לא תולה דלא דריש וי"ו.
- מדברות בה מזורות בלבנה - אין בודקין, מיתורא ד"היא", דקלקולה מפורסם לכל.
- יש עדים שנטמאה; באו קודם שתקדוש בכלי - מנחתה יוצאת לחולין בפדיון, שהיה רק קדושת פה. באו לאחר שתקדוש בכלי - מנחתה נשרפת, ולא אמרי' תיגלי מילתא למפרע דבטעות קדשה דכשיש עדים אין המים בודקין; לרב יהודה - דמיירי שזינתה בעזרה (עם פרחי כהונה, או כשנצרכה לנקביה) וע"ז העידו, דבשעה שנתקדשה היתה ראויה ליבדק.
- לרב פפא - אפי' שזינתה קודם, נשרפת מדרבנן, שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין.
- ומודה ר"פ כנמצאו עדי הסתירה וזממין, דתצא לחולין, דזוממין קלא אית להו ולא גזרינן. וכנמצאו לאחר הקמיצה נשרפת מדרבנן (תוס').

ז

- בעיר - מותר לאשה להתייחד עם ב' אנשים כשרים. ועם פרוצין אסור אפי' עם עשרה.
- בדרך - מותר רק עם ג' כשרים, דשמא יצטרך א' לנקביו ונמצא א' מתייחד עם הערוה.
- לתנא קמא - מוסרין לבעל שני ת"ח שמא יבוא עליה בדרך, והוי מדרבנן, דמדאורייתא "והביא" לבד. ובעי' דווקא ת"ח, שידעו להתרות בו שאם יבוא עליה המים לא יבדקו.
- לר' יהודה - אין מוסרין, מק"ו, דנדה שהיא בכרת נאמן וכ"ש סוטה שהיא בלאו. ופרכו לו דהיא הנותנת שסוטה שהיא בלאו לא חמירא ליה ולא נאמן.
- לר' יוסי - אין מוסרין, מק"ו דלעיל. ופרכו לו שנדה יש (וראי) היתר לאיסורו משא"כ סוטה שאין לה (וראי) היתר (דשמא תמצא טמאה) ו"מים גנובים ימתקו".
- תוס': יחוד דעריית דאורייתא, ודוקא בעריות שאין להן היתר דומיא דכן עם אמו אבל נדה לא.
- לפני שנמחקה מגילה - ב"ד של ע"א מאיימין עליה כדי שתודה, דילפי' "תורה" "תורה" מזקן ממרא דבעי' ע"א. ואיום אינו מעכב, והשקו לאחר שגלתה סנהדרין, דרק אח"כ ריב"ז הפסיק להשקותן (תוס').
- לאחר שנמחקה - לא מאיימין אלא אומרים לה דברי תנחומין כדי שתשתה, שאם נקיה היא שלא תוציא לעז על עצמה ועל בניה.
- ב' הודו; יהודה כמעשה תמר, דכת' "צדקה ממני". וראובן כמעשה בלהה, שיש מסורת שהודה בגלל יהודה. א. נחלו חיי העולם הבא. ושכרם בעוה"ז - "להם לבדם נתנה הארץ" - ליהודה למלכות ולראובן שנטל חלק תחילה (בעבר היידן).
- ב. כתי' בהו "ולא עבר זר בתוכם", לרש"י - שלא עבר זר בתוכם בכרכות של משה.
- לתוס' - שבחלוקת יחזקאל ראובן ויהודה שכנים.
- ג. יהודה הודה כדי שלא תשרף, וראובן הודה כדי שלא יחשדו באחיו. אבל בעלמא אין לפרט חטאו, דנראה שאינו נכלם בדבר.
- במקום שאין כותבין כתובה - מודו כו"ע דכותבין שובר דא"א בלא שובר; אם נתגרשה - גובה ע"י גיטה. ולא סגי שיקרע את הגט ויכתוב עליו שקרעוהו כדי שלא תגבה בו שוב, דמיירי מן הסכנה ואילך דגובה בעדי גירושין אפי' בלא גט.
- אם נתאלמנה - גובה ע"י עדי מיתה. וכותבין שובר כדי שלא תביא עדי מיתה בב"ד אחר.
- אם אמרה טמאה אני - לא חשיב א"א, אע"ג שלא יכול ע"י עיכוב הפרעון לכופה להחזיר כתובתה, מ"מ יכול לעכב את הגט אצלו עד שתחזיר לו את הכתובה (תוס').

ח

- עומדים בשער נקנור; סוטה ומצורה - דכתי' בהו "לפני ה'".
יולדת זוב - דיש לשמור על קרבנו מ'תשמרו להקריב לי', וכיון שהם מחוסרי כפרה הם עומדים בפתח העזרה.
- אין משקין ב' סוטות כאחת;
בכהן אחר - משום דאין עושין מצוות חבילות חבילות, דמיחזי כמשאוי.
בב' כהנים - דכתי' "אותה" לבדה. לר' שמעון - שלא יהא לבה גס בחבירתה ולא תורה.
לר' יהודה - לא דרשינן טעמא דקרא.
ואיכא בינייהו: א. רותתת, שרואים בה שהיא מפחדת ואין לבה גס בה.
ב. תוס': להעמיד אצלה אשה אחרת שאינה סוטה.
- האיש נסקל ערום (ומכסים ערותו), דכתי' "אותו" בלא כסותו. ולגבי אשה לא שמענו מה"ת מה דינה (תוס').
נסקלת - לר' יהודה - נסקלת ערומה, ומכסים ערותה (לפניה ולאחוריה).
לרבנן - לא נסקלת ערומה.
- סוטה - לר' יהודה - אם לבה נאה אין הכהן מגלה את גופה. ובשב ואל תעשה לא נעקר קרא (תוס').
לרבנן - מגלה הכהן את גופה, דכתי' "ופרע את ראש האשה". ומיתורא ד"ראש" ילפי' דסותר את שערה.
- טעמא דר' יהודה: דבסוטה חיישינן שיתגרו בה פרחי כהונה, משא"כ נסקלת, ואין יצה"ר שולט אלא במה שעייניו רואות.
- טעמא דרבנן: דסוטה בעי' "ונוסרו כל הנשים", משא"כ נסקלת דעדיף לה בזיונא מצערא דגופא (שתמות לאט). ולר' יהודה עדיף לה צערא דגופא (שתמות מהר) מבזיונא.
- קושר חבל מצרי (מצורי דקל) למעלה מדריה שלא ישמטו בגדיה לארץ. ונפשט שסגי בצלצל (חגורה).
- כל הרוצה לראות בה רואה; לאביי - רק לנשים מותר לראות.
לרבא - גם לאנשים, אלא שנשים חייבות משום "ונוסרו כל הנשים".
- בזה"ז, או בזמן המקדש בלא עדים והתראה (תוס'), מי שנתחייב ד' מיתות מת במיתה כעין מה שנתחייב. תוס': והא דבעל נערה מאורסה ביו"כ נתלה ונחנק, לרש"י - דכל הנסקלין נתלין.
וי"מ - דמייירי שבנו בעל תחילה ובבעולה מיתתו חנק.

ט

- "אחת לאחת למצוא חשבון" - מלמד שנפרעין ממנו אף על עבירות קטנות, דמצטרפות לחשבון.
"כל סאון סאון ברעש" - לשון סאה קטנה - מלמד שבמדה שמורד לו הפרעון מעין החטא.
"בסאסאה בשלחה תריבנה" - בתוך אותה סאה - מלמד שאין נפרעין ממלך עד שעת שילוחו.
- מנימין היה גר מצרי, ואמר ישישיא לבנו מצרית שניה כדי שנכדו יהיה מותר. ולא סגי בראשונה, דהלך אחר פסולין. ואע"ג דסנחריב בלבל את האומות, לרש"י - אה"נ, ור"ע אמר למנימין שטעה ומותר בעצמו.
לר"ת - לא בלבל את מצרים ומואב ולזו. ונבוכדנצר החריב ולא בלבל.
- "לישרים נא(ו)ה תהילה" - בתים שבנו יהללוהו - זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם;
דוד - שטבעו בארץ שערים שעשה, דהיינו שערי חומת בת ציון עיר דוד.
משה - שנגזז אוהל מועד תחת מחילות ההיכל.
- הנותן עיניו במה שלא ראוי לו (ועושה מעשה) - לא יקבלו וגם יטלו ממנו את מה שבידו. וכגון: ¹סוטה, ²נחש הקדמוני, ³קין, ⁴קורח, ⁵בלעם, ⁶דואג, ⁷אחיתופל, ⁸גחזי, ⁹אבשלום, ¹⁰אדוניהו, ¹¹עוזיהו, ¹²והמן.
עונשו של נחש הקדמוני: ¹ארור מכל הבהמות והחיות (ולא מלך), ²ילך על גחונו (ולא זקוף כאדם), ³יאכל עפר (ולא מאכל אדם), ⁴וראיבה יהיה בינו לבין בני האדם.
- מידה כנגד מידה; לרעה - בסוטה, בשמשון, ובאבשלום. לטובה - במרים, ביוסף, ובמשה.
- שמשון אמר לדלילה אשתו "נזיר אלוקים אני", והאמינה לו בזה אפי' שקודם לכן אמר לה כמה כזבים;
אן כי ידעה שאינו מוציא ש"ש לבטלה.
אן כי ניכרין דברי אמת.

- שמש - לא הוי שם, ונמחק, דהוי לשון מגן ומציל. וכמו חנוך ורחום (תוס').
- שלום - הוי שם, ואע"ג דלא חשיב בהדי שמות שאין נמחקין, דתנא ושייר (תוס').
- ה' נבראו מעין דוגמא של מעלה (נשתנו מן התחתונים לתפארת), וכולן לקו בדבר זה; שמשון בכוחו, שאול בצוארו, אבשלום בשערו, צדקיה בעיניו, ואסא ברגליו.
- כתי' "יורד שמשון תמתנה" וכתי' "הנה חמיק עולה תמתנה";
- לר' אלעזר - שמשון שנתגנה בה כתי' ביה ירידה, יהודה שנתעלה בה כתי' ביה עליה.
- לר"ש בר נחמני - ב' תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה.
- לרב פפא - תמנה היתה יושבת באמצע שיפוע הר, ואפשר לרדת אליה או לעלות.
- כתי' בתמר "ותשב בפתח עינים"; לר' אלכסנדר - שישבה בפתחו של אברהם שכל עינים צופות לראותו שהיה חביב עליהם.
- לר' חנינ - מקום הוא ששמו עינים.
- לר"ש בר נחמני - שנתנה עינים לדבריה, דהיינו שאין עבירה בדבר, שאמרה לו שהיא כשרה ופנויה וטהורה וכדו'.
- "ויטע אשל בכאר שבע"; י"א דהיינו פרדס, שיהנו בו עובדים ושבים.
- י"א דהיינו פונדק ללינת אורחים. ואש"ל בר"ת אכילה שתיה ולויה.
- לדוד מכתם; א. שדוד היה מך (ענין) ותם (תמים בדרכיו).
- ב. שנוולד מהול, והיתה מכתו תמה דהיינו מקום מילה שהוא ראוי למכה.
- ג. שמתחילתו ועד סופו שמלך (תמה) הקטין עצמו (מך) אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה.
- הלבנת פנים ברכים; א. נוח לו שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילכין. ולא חשיב בהדי ג' עבירות שיהרג ואל יעבור, דהלכנת פנים אינה מפורשת בתורה (תוס').
- תוס'; ב. נוח לו שיבעול ספק אשת איש ואל ילכין.
- ג. יורד לגיהנם ואינו עולה.
- דוד הציל את אבשלום בנו משכעה מדורי גיהנם, ודרשינן לה מז' פעמים "בני" דכתי' בזעקת דוד. הפעם הח' דכתי' "בני"; י"א שקירבו ראשו (שנכרת) לגופו. והוי כמ"ד אבשלום אין לו חלק לעוה"ב (תוס').
- י"א שהביאו לחיי העוה"ב. תוס'; ואע"ג ד"אבא לא מזכי ברא";
- או דהכא אבשלום נהרג במיתה משונה.
- או דלא מזכי משום כבוד האב אבל תפילה מועילה.

י"א

- מידה טובה מרובה ממידת פורענות; א. מרים המתינה למשה שעה אחת ותעכבו לה ישראל במדבר ז' ימים, משא"כ בפורענות.
- ב. תוס'; בפורענות כתי' "יורוף אחד אלף", ובטובה כתי' "ורדפו מכם חמשה מאה... ונפלו לפניכם לחרב".
- בו' דברים פליגי רב ושמואל; מלך חדש, ערי מסכנות, פיתום ורעמסס, מילדות עבריות, ויעש להם בתים, כתנות עור. כדלקמן.
- "מלך חדש"; חד אמר - חדש ממש, דכתי' "חדש".
- וחד אמר - שנתחדשו גזירותיו, מדלא כתי' "וימת וימלוך".
- ג' היו בעצה ד"הבה נתחכמה לו"; כלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח זכה שמבני בניו ישבו בלשכת הגזית.
- "ערי מסכנות"; חד אמר - שמסכנות את בעליהן, שמחמתן נסתכנו מצרים ליטבע בים.
- וחד אמר - שממסכנות (מדללות) את בעליהן, שמחמתן נתקיים "וינצלו את מצרים".
- פיתום ורעמסס; חד אמר - פיתום שמה, ונקראת רעמסס משום שראשון ראשון מתמסמס.
- וחד אמר - רעמסס שמה, ונקראת פיתום משום שראשון ראשון פי תהום בולעו בארץ.

- "בפרך"; לר' אליעזר – בפה רך, שמשכום בדברים ובשכר.
לר"ש בר נחמני – בפריכה, דהיינו בשכרון גוף ומתנים וחזקה.
ומודו כו"ע ד"בפרך" בתרא היינו בפריכה, דכתי' "בעבודה קשה" דהיינו שהחליפו מלאכת אנשים לנשים ונשים לאנשים.
- מילדות עבריות; חד אמר – יוכבד ומרים, דהיינו אשה וכתה.
וחד אמר – יוכבד ואלישבע (אשת אהרן), דהיינו כלה וחמותה.
- "ויעש להם בתים"; חד אמר – בתי כהונה ולויה, דהיינו אהרן ומשה שיצאו מיוכבד.
וחד אמר – בתי מלכות, דהיינו דוד שיצא שממרים.

יב

- משמותיו של כלב: א. ישר, שיישר עצמו מלטעות את טעות המרגלים.
ב. שובב, ששיבב (הוציא) עצמו מעצתו.
ג. ארדון, שרדה ביצרו שהסיתו לטעות עמן.
ד. אשחור, שהושחרו פניו בתעניות שקיבל ע"ע להנצל מעצתו.
ה. אבי, שנעשה כאב למרים להתעסק ברפואתה.
ו. תקוע, שתקע לבו לאביו שבשמים שלא להיות בעצת מרגלים.
ז. (רש"י) מרד, שמרד בעצת מרגלים.
כלב היה בן חצרון, ונקרא בן יפונה ע"ש שפנה מעצת מרגלים. ועתניאל בן קנז היה אחיו מאמו.
- משמותיה של מרים: א. פועה (לחד מ"ד), שהיתה פועה לולד ומשעשעת אותו.
ב. אפרת, לאחר שנתרפאה מצרעתה.
ג. עזובה, שהיתה חולנית ועזובה מלישא אותה.
ד. יריעות, שפניה דמו ליריעות בלי תואר ארמומית.
ה. חלאה ונערה, בתחילה חלאה ולאחר שנתרפאה נערה.
ו. צרת, שנעשית צרה לחברותיה שמתקנאות ביופיה.
ז. צהר, שהיו פניה דומין כצהרים.
ח. אתנן, שכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו.
- ג' גזירות גזר פרעה (ע"פ רש"י ותוס'):
א. "אם בן הוא והמיתן אותו"; במיתה, וסמך על המיילדות בזה, וגזר משום "ונלחם בנו".
ב. "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"; ליאור, והושיב ע"ז שומרים, וגזר משום שראו איצטגניניו שמושיעין של ישראל לוקה במים (מי מריבה). וביטל גזירה זו לאחר שמשה (לברו) הושלך.
ג. "ויצו פרעה לכל עמו"; שגזר אף על עמו, שראו איצטגניניו שנולד מושיעין של ישראל ולא ידעו אם הוא מצרי או יהודי.
- גזירת עמרם שגירש היתה קשה משל פרעה; שגזר גם על הנקיבות, ושגזר גם לעוה"ב, ושגזירת צדיק ודאי מתקיימת.
- יוכבד ילדה את משה בגיל ק"ל, שנולדה בין החומות, וכשיצאו ממצרים לאחר ר"י שנה היה משה בן פ'.
- "ותרא אותו כי טוב הוא";
לר' מאיר – טוב שמו.
לר' יהודה – טוביה שמו.
לר' נחמיה – הגון לנביאות.
- לאחריים – נולד מהול. ואע"ג דר"מ הוא אחריים; י"א – ד'אחריים' היינו שקיבל מאלישע בן אבויה.
לתוס' – לאחר שנקרא 'אחריים' חזר בו.
- לחכמים – כשנולד נתמלא כל הבית אור, כדכתי' "האור כי טוב".
- בג' מקומות מצינו שירבוב; באמתה של בת פרעה (לחד מ"ד), בשיני עוג מלך הבשן, ובשרביט אחשורוש.
- משה נמשה מהמים;
לר' חנינא בר פפא – בכ"א ניסן, וג' חודשים שהצפינתו הם רוב אדר א' ורוב ניסן ואמצעי (אדר ב') שלם.
לר' אחא בר חנינא – ב' סיון, וג' חודשים היו מז' באדר עד ו' בסיון, שלא היתה שנה מעוברת.

יג

- משה לקח את ארון יוסף ממצרים, לתי' א' – שהיה קבור בנילוס, וקבעוהו שם כדי שיתברך הנילוס. לתי' ב' – שהיה קבור בקברניט (בקברות) של מלכי מצרים.
- יעקב – משאו – היה ע"י בניו. קבורתו – היה ע"י יוסף, שאחיו אמרו הניחו לו כבודו במלכים (כיוסף) יותר מבהדיוטות. יוסף – נלקח – ע"י משה (ולא בני), דאמרו הניחו לו כבודו בגדולים יותר מבקטנים. נעלה – ע"י בני' (ולא בניו) לאחר פטירת משה, דאמרו הניחו לו כבודו במרובים יותר מבמועטים. נקבר – בנחלת בניו.
- אחד התחיל ושני גמר; לר' חמא בר' חנינא – הגומר כאילו עשאו כולו, דמשה לקח את עצמות יוסף וכתיו "עצמות יוסף אשר העלו בני'". לר' אלעזר – את המתחיל מורדין מגדולתו, וכיהודה שהתחיל בהצלת יוסף ולא גמר וכתיו ביה "וירד יהודה". אבל משה נאנס. לר"ש בר נחמני – המתחיל אף קובר את אשתו ובניו, כרמצינו אצל יהודה שמתה אשתו ומתו בניו ער ואונן.
- "ויאמר ה' רב לך"; או כי ב"ר לכס" בישר את בני מחלוקתו, דהקב"ה מדקדק עם הצדיקים. או רב יש לך דהיינו יהושע שהגיע זמנו למלוך. או אל תמשיך להפציר, שלא יאמרו שהרב קשה והתלמיד סרבן.
- פטירת משה וקבורתו: א. מת ביום שנוולד, שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים. ב. ביום מותו "לא נס ליחה" אבל נסתתמו ממנו שערי חכמה. ג. מת בחלקו של ראובן. ד. נקבר בחלקו של גד. ונישא על כנפי השכינה ד' מילין מראובן לגד. ה. "ולא ידע איש את קבורתו", ואפי' משה לא ידע דכתי' "משה איש האלוקים". ו. נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור.

יד

- "ויעש... לאדם ולאשתו כתנות עור"; חד אמר – דבר הבא מן העור דהיינו צמר. וחד אמר – דבר שהעור נהנה ממנו (שלושבו סמוך לעור) דהיינו פשתן.

פרק שני – היה מביא

- מנחת סוטה: א. תחילת בכפיפה מצרית (מצורי דקל), משא"כ שאר מנחות שתחילתן בכלי שראוי לכלי שרת (בקלות של כסף זהב), לרבי – דכלי שרת שעשוי מעץ פסול. לר' יוסי בר' י – עץ מובחר כשר, אבל כפיפה מצרית הוא עץ פחות. ב. אינה טעונה שמן ולבונה, משא"כ שאר מנחות (חוץ ממנחת חוטא). ג. באה מן השעורין (מאכל בהמה), משא"כ שאר מנחות שבאות מן החיטין (חוץ ממנחת העומר). ד. באה קמח שעורין, משא"כ מנחת העומר שבאה גרש (קמח מנופה ומובחר) שעורין.
- לר"א, נותן מנחתה על ידיה (עד הקרבה ותוס') כדי ליגעה, שתחזור בה כי התורה חסה עליה שלא תמות. וס"ל כמ"ד משקה ואח"כ מקריב (ונבדקת לאחר הקרבה), דלמ"ד מקריב ואח"כ משקה אפשר שמיגעה כדי שלא ימחק השם. תוס': וס"ל אפי' כמאן דלא דריש טעמא דקרא, דמאן דדריש היינו כשהפסוק כולל הכל וע"י טעמא הוא מעמידו בדבר אחד.
- וס"ל דלאחר שנמחקה אין מאיימין עליה שתשתה, דחסה עליה ולא על מחיקת השם. כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, ומקדשין בקדושת הגוף ונפסלת בטבול יום ובלילה ואין לה פדיון.

- הגשת מנחות; לתנא קמא – בקרן דרומית מערבית, ד"לפני ה'" היינו במערב ו"אל פני המזבח" היינו בדרום, וס"ל שהמזבח היה באמצע מול ההיכל.
- לר' אלעזר – בדרום סמוך למערב, דס"ל שהמזבח היה בצפון ונמצא דרומו מול ההיכל.
- ומקריבה (מגישה) למזבח בכלי ולא את המנחה עצמה, דילפי' מהקריבה (הגשה) אל הכהן שהיא בכלי.
- מקדש שוב את הקומץ בכלי, כדמצינו גבי דם דאע"ג דקדש בסכין מקבלו בכלי שרת לקדשו שוב.

זו

- הקומץ מתיר את השיריים באכילה (לכהנים); לר' חנינא – משתשלוט בו האור ואפי' מעט.
- לר' יוחנן – משתיצת האור ברובו.
- חטאת סתם – אינה טעונה נסכים (עשרון סולת ורביעית ההין יין ושמון), דכתי' בנסכים "לפלא נדר או בנדרבה".
- וברדין שיביא נסכים שלא יהא חוטא נשכר, ואינו מביא שלא יהא קרבנו מהודר.
- חטאת מצורע ואשמו – איתרבו לנסכים, דאינן באין על חטא אלא לכפרה לטהרתן, ונגעו כיפר חטאו.
- חטאת נזיר טהור – אינה טעונה נסכים, דס"ל דהוי חוטא כיון שציער עצמו מן היין.
- חטאת נזיר טמא – הוי עוף ועופות אינם טעונים נסכים (תוס').
- ואדרשנה כמין חומר; לרש"י – כפתור של זהב.
- לתוס' – מרגלית.
- א"נ – בושם.
- א"נ – כמין המעשה, ד'מה חמרך' בארמית היינו 'מה מעשיך'.
- קרבנה מאכל בהמה; לר' מ' – כיון שהאכילתו מעדני עולם. והקשו לו מאשה עניה.
- לר' ג' – שעשתה מעשה בהמה שהפקירה עצמה לתשמיש לשאינו בן זוגה.
- מי סוטה: א. לתנא קמא – מביא חצי לוג מים.
- לר' יהודה – רביעית, דכשם שממעט בכתב (כדלקמן) כך ממעט במים.
- ב. מביאם מהכור, לר' ישמעאל – מי הכיור הם מי מעיין.
- לחכמים – יכול לתת בכיור מי מקוה.
- ג. מביאם בכלי חרס, לר' ישמעאל – חדש, דכתי' "בכלי חרס" כלי שאמרתי לך כבר (במצורע), וכת' במצורע "כלי חרש על מים חיים" כלי (חדש) כמים חיים שלא נעשה בהן מלאכה.
- לחכמים – אפי' ישן. ומ"מ בעי' שלא נשתנה מראהו (השחיר) דומיא דמים שאם נשתנו פסולים (מדרבנן תוס').
- כלי שהושחר – אם החזירו לכבשן ונתלבן – ספק בגמ' אם אמרינן כיון דאידיה אידיה או לא.
- בגדי כהונה – אם היו מטושטשין וכיבסן – חזרו להיתרן וכשרים (תוס').
- תוס': מי כיור שהדיח בהם ידיו לא חשיב נעשתה בהם מלאכה, דמלאכה היינו דחת כלים ומי נחתום.

זז

- עפר שנותן במי סוטה;
- לאיסי בן מנחם – לוקח מקרקע המשכן ואם אין מביא מבחוץ ונותן בקרקע המשכן ולוקח משם, דכתי' "אשר יהיה בקרקע המשכן".
- לאיסי בן יהודה – יכול להביא מבחוץ דכתי' "אשר יהיה". ו"בקרקע המשכן" לרבות בית המקדש.
- לרש"י – לא גרסי' לרבות שילה ונוב וגבעון; דשילה משכן הוא וא"צ לרבות, ונוב וגבעון הוי במת יחיד ואין מקריבין בה מנחת סוטה.
- לתוס' – גרסי' לה, וס"ל כמ"ד דבמת יחיד אינה אלא במה שבראש גגו.
- ולאיסי בן מנחם א"צ ריבוי לביהמ"ק, דליכנס בטומאת הגוף שהיא בכרת הושוו מקדש ומשכן (באפר פרה אדומה) וכ"ש לבודקה ולבערה.

- תוס': משכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן, לתוס' – והכא ריבה ביהמ"ק אגב שיטפיה דנוב וגבעון.
לר"י – הכא איצטריך לרבות ביהמ"ק כי כתוב "קרקע" ובביהמ"ק היה רצפה.
- בג' מקומות הלמ"מ עוקרת פסוק: א. בכיסוי הדם כתי' "בעפר" והלכה בכל דבר המגדל צמחים.
ב. בגט כתי' "ספר" והלכה בכל דבר התלוש.
- ג. לג' דידן – באיסור נזיר כתי' "בתער" והלכה בכל דבר. וחשיב עקירה ולא תוספת, דמלקין ע"ז ואיכא לא יוסיף.
לג' ירושלמי – בעבד כתי' "מרצע" והלכה אפי' סול וסירה. וכן נראה לרש"י, דתער הוי תוספת.
- בתגלחת שניה של מצורע ילפי' בכלל פרט וכלל דא"צ לגלח בית השחי והגוף, והלכה שמגלח כדלעת. ולא תני לה בהדי ג' לעיל; אנ' – משום דתנא נחת לשיעורא (ולמסקנה לב"ה שייר גם אפר סוטה). תוס'.
לרנב"י – משום דחשיב רק הלכה שעוקרת מקרא מפורש.
לרב פפא – משום דחשיב רק הלכה שעוקרת ולא שמוסיפה.
לרב אשי – אין הלכה כזו, דלר"ע מגלח כדלעת דילין ריבוי מיעוט וריבוי (למעט שער החוטם) ור' ישמעאל פליג וילין בכלל פרט וכלל כדלעיל.
- לא מצא עפר למי סוטה; לב"ש – לא יתן אפר, דס"ל (בכיסוי הדם) דלא מצינו אפר שקרוי עפר.
לב"ה – ספק, האם יתן אפר דמצינו אפר שקרוי עפר א"ד לא יתן דכתי' "בקרע המשכן". ונפשט שיתן, דלא גרע מרקבובית ירק דתני נותן.
- צריכין שיידאו: א. עפר סוטה, דכתי' "אל המים" ולא 'במים'.
ב. אפר פרה, דילפי' ליה בגז"ש "עפר" "עפר" מסוטה.
ג. רוק יבמה, דכתי' "לעיני הזקנים".
- ד. לר' ישמעאל – אף דם ציפור מצורע, מדכתי' "וטבל ... בדם ... במים" ולא כתי' "וטבל בהם". ויתן רק רביעית מים ובזה הדם ניכר.
לרבנן – ילפי' מיניה שצריך לערב את המים והדם. ור' ישמעאל יליף עירובן מזה שכתוב לשוחטה על המים.
- תוס': לר' ישמעאל, ניכר היינו ממשותו של דם, דמראה (דם) בעלמא ניכר אפי' ביותר מרביעית מים.
- תוס': הצריך כתישה – נקרא עפר. הצריך שריפה – נקרא אפר, חוץ מאפר פרה דכתי' ביה "עפר" לגז"ש.
- מי סוטה ומי חטאת שנתן קודם עפר ואח"כ מים;
לר"ש – כשר, דכתי' בחטאת "ונתן עליו מים" וכתי' "אל כלי" דמשמע ישירות לכלי בלי עפר. ולתחילה יתן קודם מים כדכתי' בסוטה. וילפי' סוטה וחטאת זמ"ז בגז"ש ד"עפר" "עפר".
- לרבנן – פסול, כדמשמע "אל כלי" דווקא, ו"עליו" לערבן. ולא ילפי' איפכא, דמצינו בסוטה ובמצורע שנותן קודם מים. ובסוטה פסול, דכתי' "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" לעיכובא.

יז

- "וכתב את האלות האלה"; אלות – שיכתוב במגילתה את האלות שבפרשה. אלה – למעט (שלא יכתוב) קללות שבמשנה תורה. לר' מאיר – האלות – לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. האלה – למעט צוואות (והשביע) וקבלות (ואמרה אמן), דכשעיקר קרא למעט אז ה"י גם למעט.
- לר' יוסי – כר"מ, אלא ש"את" לרבות צוואות וקבלות. ור"מ אתים לא דריש.
- לר' יהודה – כר"מ, אלא שהאלות למעט קללות הבאות מחמת ברכות.
- אע"ג דר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן, בממונא או באיסורא דאית ביה ממנוא כסוטה דהכא (תוס'), מ"מ הכא כותב קללות שמחמת ברכות, דכתי' "הנקי" בלא יוד' ודרשינן 'חנקי'.
- בזכות "ואנכי עפר" – זכו לעפר סוטה, שנותן שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם היא זונה.
ו"אפר" – זכו לאפר פרה, שמתהר ומזכה את ישראל ממעשה העגל.
- "אם מחוט" – זכו לחוט של תכלת, שכל המקיים כאילו הקביל פני שכינה.
- "ועד שרוך נעל" – זכו לרצועה של תפילין, שע"י תפילין "ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך".

• מגילת סוטה:

- א. כותבה "בספר"; על קלף, וכן שלא יכתוב אגרת (בלא שרטוט) דספרים צריכים שירטוט מהלמ"מ.
- ב. כותבה בדיו (של שרף) שיכול לימחק, דכתי' "ומחה".
- ג. כותבה ביום ולא בלילה, גז"ש "תורה" דהכא מ"על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט"; לרש"י – ומשפט ביום מדכתי' "והיה ביום הנחילו".
- ל"תוס' – ה"מ בממונות אבל בנפשות דהכא ילפי' מ"והוקע אותם לה' נגד השמש".
- ד. כותבה כסדר ולא למפרע, ד"וכתב את האלות האלה" משמע כסדרן.
- ה. כותבה לאחר שמקבלת ע"ע שבועה, כסדר הפרשה.
- ו. כותבה בדרך אחד, דכתי' "ספר" ולא ב' וג' ספרים (וה"ה שלא כותב ב' מגילות ומחק לכוס אחד לתוס')).
- לרש"י – שלא יכתוב בב' עמודים ככס"ת.
- לר"י – מותר, אלא שלא יכתוב בב' דפים נפרדים.
- ז. כותב הכל ומוחק ולא אות אות, דכתי' "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת". וכולם לעיכובא.
- תוס': כותב גט על כל דבר תלוש, לר"ת – דילפי' מכלל ופרט וכלל, משא"כ בסוטה דאיכא כלל ופרט.
- א"נ – ילפי' לה מדכתי' ב"פ ספר.
- לירושלמי – דכתי' "ספר", משא"כ בסוטה דכתי' "בספר".

- תוס': אין לכתוב ג' תיבות בלא שירטוט; לתוס' – דהיינו בין שיטה לשיטה. ובתפילין איכא תנא דס"ל שיש הלכה שאין לשרטטן. ובסוטה איצטריך קרא לפוסלה, ותוס' מסתפק בשירטוט לאחר שכתבה.
- לר"ת – שירטוט היינו בד' פאות הגיליון, אבל בין שיטה לשיטה עושה בס"ת רק משום "זה אלי ואנוהו". ובתפילין איכא תנא דס"ל דא"צ בין שיטה לשיטה, אבל בד' פאות צריך.
- ומה שאנו כותבים בלי שירטוט דהוי לאמירה בעלמא לפרוס בשלום, אבל לשם פסוק בעי' שירטוט.

יח

- ספקות: א. כתב ב' מגילות לב' סוטות ומחקן לתוך כוס א', האם בעי' מחיקה לשמה או לא.
- ב. את"ל דבעי' לשמה, מחקן בב' כוסות וחזר ועירבן האם צריכה לשתות שלה דוקא או לא.
- ג. את"ל צריכה לשתות שלה, חזר וחילקן, האם יש ברירה או לא.
- ד. השקה בסיב (קש) או שפופרת, האם דרך שתיה בכך או לא.
- ה. נשפכו מהן ונשתיירו מהן, האם שותה או לא.
- תוס': ספק דברירה דהכא לא דמי לברירה דעלמא, דלמא הכא קפיד קרא שתשתה מים שמחק עליהם לשמה. ועל הדיו שנמחק לשמה אין להקפיד, שהרי הוא נמחה.
- ב"פ "והשביע"; לר' זירא – א' קודם שנמחקה מגילה וא' לאחר שנמחקה.
- לרבא – תרווייהו כתי' קודם שנמחקה, אלא א' שבועה עם אלה ("בשבעות האלה") וא' שבועה בלי אלה.
- עם אלה; לרב עמרם – משביעני עליך שלא נטמאת (משביע את האשה) שאם נטמאת יבואו ביך (אלה).
- לרבא – משביעני עליך שאם נטמאת יבואו ביך (משביע את האלה).
- לרב אשי – משביעני עליך שלא נטמאת ואם נטמאת יבואו ביך (משביע את האשה ואת האלה).
- זה הכלל: כל שאינה נאסרת בבעילה אין המים בודקין ע"י, וגם לא יכול לגלגל שבועה על בעילה כזו.
- ולכן יכול לגלגל על נישואין הראשונים (שלו איתה).
- ולכן יבם יכול לגלגל על נישואי אחיו.
- ולכן לר"מ שיכול לגלגל על העתיד (ובעתיד תבדק) יכול גם לגלגל על נישואין האחרונים.
- ב"פ "אמן": אמן על האלה, על השבועה, מאיז זה ומאיז אחר, שלא שטייתי ארוסה ונשואה, שלא שטייתי שומרת יבם וכנוסה (ביבם משמקה), לרב המנונא – דלכו"ע שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה.
- למערבא – אסורה רק לר"ע דאין קידושין בחייבי לאוין.
- לירושלמי – אין הלכה כרב המנונא. וכדאמרי הכא במערבא.
- תוס': לבבלי – הלכה כרב המנונא, דהכי ס"ל לרב ושמואל ור' ינאי ור' יוחנן ור"ל.

- תוס': ספק בירושלמי: א. קינא וגירש והחזיר ונסתרה, האם נמחל הקינוי בגירושין או לא.
ב. קינא ונסתרה וגירש והחזיר ונסתרה והשקה ולא בדקן, האם סמכינן על השקאה זו.
- "זאת תורת הקנאות"; לתנא קמא – "זאת" למעט (שאינה שותה פעם שניה) בעל אחד ובוועל אחד, "תורת" לרבות הכל דהיינו ב' בעלים ו/או ב' בועלים.
לרבנן בתראי – "זאת" למעט הכל, "תורת" לרבות ב' בעלים וב' בועלים.
לר' יהודה – "זאת" למעט בעל אחד, ואפי' ב' בועלים, דכיון שנמצאת נקיה פעם אחת נראה שהבעל הזה הוא קנטרן. "תורת" לרבות ב' בעלים, ואפי' בועל אחד.
- תוס': ומ"קנאות" ילפי' שאפי' כמה פעמים קינא ונסתרה משקה אותה פעם אחת ומביא מנחה אחת לכולן, אבל לעיל פליגי בקינא ונסתרה שוב לאחר ששתתה.

פרק שלישי – היה נוטל

יט

- סדר הדברים: א. כתב מגילתה. ולגבי מחיקתה והשקאה פליגי כדלקמן.
ב. נתן מנחתה בכלי שרת ונותנה בידה, לרש"י הבעל, דקידוש כלי כשר בזר.
לתוס' הכהן, דכיון שמצוה בכהן ליטול מידה היה נתן גם לכלי שרת.
ג. כהן מניח ידו תחת ידה ומניף, דילפי' יד יד משלמים דבעי' הנפה ביד בעלים.
תוס': ואינו כיעור; או דמירי בכהן זקן.
או שאין יצה"ר מצוי לשעה.
ד. והגיש לקרן מערבית דרומית.
ה. וקמץ. וכל הנקמצות שיריהן נאכלין.
ו. והקטיר.
- תוס': גידמת; לירושלמי – ב' כהנים מניפין על ידה.
לבבלי – לא היתה שותה (כו.). ופליגי אי בעי' קרא כדכתי'.
• סדר הפסוקים: כתי' "והשקה" קודם שמקריב (תנופה הגשה קמיצה והקטרה), ולאחר שהקריב כתי' "ואחר ישקה", ואח"כ כתי' "והשקה".
לרבנן – מוחק ומשקה ואח"כ מקריב. "והשקה" בתרא לומר שלאחר שנמחקה משקין אותה בע"כ.
"ואחר ישקה"; לרש"י – שאם רישומו ניכר יחזור וימחוק.
לתוס' – שאם הקריב ואח"כ השקה יצא. ורישומו ניכר ממעטינן ו"ומחה".
לרש"י – מקריב ואח"כ מוחק ומשקה. "והשקה" קמא לומר שאם השקה ואח"כ הקריב יצא. "והשקה" בתרא לומר שלאחר שנמחקה כדן (לאחר הקטרה) משקין בע"כ.
לרע"ע – פליגי תרי תנאי אליביה; לרש"י – ס"ל כר"ש דמקריב ואח"כ משקה, ובהפך לא יצא. ופליגי האם אפי' שנמחקה קודם הקטרה (שלא כדן) משקין אותה בע"כ, או שמשקין אותה בע"כ רק אם נמחקה לאחר הקטרה (כדן).
לתוס' – פליגי אי ס"ל כרבנן או כר"ש. ולמ"ד דס"ל כר"ש אם התחילה לשתות משקין אותה בע"כ אפי' שנמחקה קודם הקטרה שלא כדן (ירושלמי).
- תוס': במצוות הנשרפין – לרבנן – כורכין סודר על צוארו עד שפותח פיו וזורקין לתוכו את הפתילה.
לר' יהודה – חיישינן שיחנק ולא יתקיים בו מצוות שריפה, אלא פותח פיו בצבת.
בסוטה שמשקין בע"כ – לכו"ע בצבת, דהתם לרבנן מקריבין מיתתו ע"י חנק אבל הכא אין לקרב מיתתה. ואח"כ מטילין כלבוס (עם ב' שיניים) שלא תסגור.

- חזרה בה מחמת בריותא – אינה שותה כלל, דכיון שאמרה איני שותה מורה שהיא טמאה.
- חזרה בה מחמת רתיותא – משקין אותה בע"כ כדלעיל, דאפשר שהיא טהורה אלא שלא מאמינה שתברק.

ב

- ספק: חזרה בה מחמת בריותא וחזרה ואמרה שותה אני, האם אינה שותה כיון שהחזיקה עצמה בטומאה, א"ר כיון שאמרה שותה אני גילתה שחזרה בה מחמת ביעותתא ושותה.
- יש לתת דבר מר במים קודם שישקה, דכתי' 'מי המרים' שמרים כבר ואין המרירה ע"ש קללת בדיקתם.
- נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני – המים נשפכים ומנחתה מתפזרת (נשרפת) על בית הדשן (שהיא בעורה).
- נמחקה המגילה ואמרה איני שותה – משקין אותה בע"כ (י"א רק אם נמחקה לאחר שקרב הקומץ), דגרמה לשם שימחק, לב"ש – אפי' נמחק אות אחת.
- לב"ה – שתיים, כדי לכתוב י"ה (תוס' ע"פ ירושלמי).
- להטיל קנקנתום לתוך הדיו (והכתב אינו נמחק);
- לר' יהודה – מותר, חוץ מפרשת סוטה בכל ס"ת, דס"ל מוחקין לה מן התורה.
- לר' יעקב – מותר, חוץ מפרשת סוטה של מקדש, דס"ל אין מוחקין לה מן התורה.
- מגילת סוטה; לתנא קמא – אין להשקות בה סוטה אחרת, דאינתיק לשם הראשונה.
- לר' אחי בר יאשיה – כשירה לאחרת, כיון דנכתבה לשום אלות בעולם.
- ומורה ר' אחי בגט שאין לגרש בו אחרת, דכתי' "וכתב לה" לשמה.
- ומורה ר' אחי במחק לאחת שאינו כשר לאחרת, דכתי' "ועשה לה" לשמה. ומדכתי' "ועשה" ולא 'ומחה' דרשינן ליה נמי אכתיבה שיכתוב לשם אלות ולא ימחק מן התורה (תוס').
- תוס': למ"ד מוחקין מה"ת, מייירי שנכתבה אותה פרשה בתורה לאחר שקיבלה על עצמה שבועה.
- ואפי' בזה"ז אין מטילין קנקנתום לפרש' סוטה, דכתי' "ומחה" שיוכל למחוק.
- ומורה שגט שנכתב להתלמד פסול, או דאשה אינה עומדת לגירושין משא"כ בקינא ונסתרה דסתמא להשקות עומדת.
- או מרכתי "וכתב לה" משא"כ סוטה דכתי' "ועשה לה".
- ביעותתא (בהלה פתאומית) – מרפיא (ופותח את המקור). והיינו "ותתחלחל" דאסתר. ולכן מוציאים ממחנה לוויה את הסוטה ששתתה.
- פחדא (ראגה מתמשכת) – צמית (ומסלק את הדמים), ואפי' בשעת וסתה.
- תוס': מכניס שרץ למקדש – פטור, דכתי' "מזכר ועד נקבה תשלחו" מי שיש לו טהרה במקוה.
- מת למחנה לוויה – מותר להכניס, וכמשה שהכניס עצמות יוסף, ואפי' שהמכניס טמא בחיבורין.
- יש לה זכות; לר' שמעון – אינה תולה לה.
- לאבא יוסי בן חנן – תולה לה ג' חודשים כדי הכרת עובר, ד"ונקטה" ע"י זכות כדי "ונזרעה זרע".
- לר' אבא בן יצחק – ט' חודשים, דכתי' "ונזרעה זרע" וכת' "זרע יעבדנו יסופר" זרע הראוי לספר.
- לר' ישמעאל – ג' שנים, דאשכחן בנכודנצר י"ב חודש ואשכחן בפשעי אדום שהקב"ה מאריך זמן עד ג"פ. ולא הוי ראייה אלא זכר, דשאני עכו"ם שאין ממהרין ליפרע מהם.